Κυριακή ΙΒ' Ματθαίου: Ομιλία προς τους πλουτούντας (Μέγας Βασίλειος)

Categories : ΘΕΟΛΟΓΙΑ

Date : 2 Σεπτεμβρίου, 2011

Η Ευαγγελική Περικοπή της Θείας Λειτουργίας.
Κατά Ματθαίον Ευαγγέλιον: ΙΘ. 16 – 26.

Τω καιρώ εκείνω, είς προσελθών είπεν τω Ιησού: διδάσκαλε αγαθέ, τί αγαθόν ποιήσω ίνα έχω ζωήν αιώνιον? Ο δέ είπεν αυτώ: τί με λέγεις αγαθόν; Ουδείς αγαθός ει μή είς ο Θεός. Ει δέ θέλεις εισελθείν εις την ζωήν, τήρησον τας εντολάς. Λέγει αυτώ: ποίας; Ο δέ Ιησούς είπε: το ου φονεύσεις, ου μοιχεύσεις, ου κλέψεις, ου ψευδομαρτυρήσεις, τίμα τον πατέρα και την μητέρα, και αγαπήσεις τον πλησίον σου ως σεαυτόν. Λέγει αυτώ ο νεανίσκος: πάντα ταύτα εφυλαξάμην εκ νεότητός μου. Τί έτι υστερώ; Έφη αυτώ ο Ιησούς: ει θέλεις τέλειος είναι, ύπαγε πώλησόν σου τα υπάρχοντα και δός πτωχοίς, και έξεις θησαυρόν εν ουρανώ, και δεύρο ακολούθει μοι. Ακούσας δέ ο νεανίσκος τον λόγον απήλθε λυπούμενος’ ήν γάρ έχων κτήματα πολλά. Ο δέ Ιησούς είπε τοις μαθηταίς Αυτού: αμήν λέγω υμίν, ότι δυσκόλως πλούσιος εισελεύσεται εις την βασιλείαν των ουρανών. Πάλιν δέ λέγω υμίν, ευκοπώτερόν εστί κάμηλον δια τρυπήματος ραφίδος διελθείν, ή πλούσιον εις την βασιλείαν του Θεού εισελθείν. Ακούσαντες δέ οι μαθηταί αυτού εξεπλήσσοντο σφόδρα λέγοντες: τίς άρα δύναται σωθήναι; Εμβλέψας δέ ο Ιησούς είπεν αυτοίς: παρά ανθρώποις τούτο αδύνατόν εστί, παρά δέ Θεώ πάντα δυνατά εστι.

Απόδοση:

Κάποιος πλησίασε τον Ιησού και του είπε: «Αγαθέ Διδάσκαλε, τι καλό να κάνω για ν’ αποκτήσω αιώνια ζωή;» Κι αυτός του είπε: «Γιατί με ονομάζεις αγαθό; Κανένας δεν είναι αγαθός, παρά μόνο ένας ο Θεός. Αν θέλεις πάντως να μπεις στη ζωή, τήρησε τις εντολές». Του λεει: «Ποιες;» Κι ο Ιησούς είπε: «Το μη σκοτώσεις, μη μοιχεύσεις, μην κλέψεις, μην ψευδομαρτυρήσεις, τίμα τον πατέρα και τη μητέρα σου και αγάπα τον πλησίον σου όπως τον εαυτό σου». Του λεει ο νεα¬ρός: «Όλα αυτά τα τηρώ από πολύ μικρός. Σε τι υστερώ ακόμα;» Του είπε ο Ιησούς: «Αν θέλεις να γίνεις τέλειος, πήγαινε πούλησε τα υπάρχοντά σου και δώσε τα χρήματα στους φτωχούς, και θα έχεις θη¬σαυρό κοντά στο Θεό, κι έλα να με ακολουθήσεις». Μόλις άκουσε την απάντηση ο νεαρός, έφυγε λυπημένος, γιατί είχε μεγάλη περιούσια.

Κι ο Ιησούς είπε στους μαθητές του: «Σας βεβαιώνω πως δύσκολα θα μπει πλούσιος στη βασιλεία του Θεού. Και σας το επαναλαμβά¬νω: Είναι ευκολότερο να περάσει καμήλα από βελονότρυπα, Παρά να μπει πλούσιος στη βασιλεία του Θεού». Όταν τ' άκουσαν οι μαθη¬τές του, ένιωσαν μεγάλη κατάπληξη κι έλεγαν: «Τότε ποιος μπορεί να σωθεί;» Ο Ιησούς τους κοίταξε και είπε: «Αυτό είναι αδύνατο για τους ανθρώπους. Για το Θεό όμως όλα είναι δυνατά».

(Επιμέλεια κειμένου: Ιωάννης Τρίτος)

Ομιλία του Αγίου Βασιλείου Αρχιεπισκόπου Καισαρείας της Καππαδοκίας του Μεγάλου, προς τους πλουτούντας

Ωμιλήσαμε και παλαιότερα περί του πλουσίου αυτού νέου και θα ενθυμήται οπωσδήποτε ο επιμελής ακροατής αυτά που είχαμε εξετάσει τότε. Και πρώτον, ότι δεν είναι ο ίδιος με τον νομικό που αναφέρει ο Λουκάς (Λουκ. ι' 25 κ.ε.). Διότι εκείνος μεν είχε πειρακτικήν διάθεση και έκαμεν ερωτήσεις ειρωνικές, ενώ αυτός ερωτούσε με υγιή διάθεσιν, αλλά δεν εδέχετο τις αποκρίσεις με ευπείθειαν. Επειδή εάν απηύθυνε τις ερωτήσεις περιφρονητικώς, δεν θα έφευγε λυπημένος από τις απαντήσεις του Κυρίου. Γι' αυτό η συμπεριφορά του μας φαίνεται κάπως ανάμικτος. Διότι άλλοτε η διήγησις μας τον παρουσιάζει αξιέπαινον, άλλοτε δε αθλιώτατον και εντελώς απηλπισμένον.

Πράγματι, το να αναγνωρίση τον αληθινόν διδάσκαλο και να παραβλέψη την αλαζονεία των Φαρισαίων, την οίηση των νομικών και την φορτικότητα των γραμματέων, και να αποδώση τον τίτλον αυτόν στον μόνον αληθινόν και αγαθόν διδάσκαλον, αυτό τον καθιστά άξιον επαίνου. Επίσης, το γεγονός ότι έδειξεν ενεργόν ενδιαφέρον για το πώς θα ημπορούσε να κληρονομήση την αιωνίαν ζωή, και αυτό οφείλουμε να το εκτιμήσωμε. Εκείνο όμως που κακοχαρακτηρίζει όλην του την προαίρεση και φανερώνει ότι δεν αποβλέπει στο όντως καλόν, αλλά τον απασχολεί το τι αρέσει στους πολλούς, είναι το εξής: αφού εδιδάχθη από τον αληθινόν διδάσκαλο σωτήρια μαθήματα, δεν τα εχάραξε στην καρδία του ούτε εφήρμοσε τα μαθήματα αυτά στην πράξιν, αλλά απήλθε λυπημένος, επειδή είχε τυφλωθή από το πάθος της φιλοπλουτίας. Αυτό είναι που ελέγχει την ανωμαλίαν της συμπεριφοράς του και την ασυμφωνία προς τον εαυτόν του. Τον αποκαλείς διδάσκαλον και δεν ενεργείς ως μαθητής; Τον ομολογείς αγαθόν και περιφρονείς αυτά που δίδει; Και όμως είναι φανερόν ότι ο αγαθός αγαθά παρέχει. Και ερωτάς μεν περί της αιωνίου ζωής, αποδεικνύεσαι όμως ότι είσαι ολοκληρωτικώς δεμένος στην απόλαυση της παρούσης ζωής. Ποίος είναι ο δύσκολος ή ο βαρύς ή ο δυσβάστακτος λόγος που σου απηύθυνεν ο διδάσκαλος; «Πώλησόν σου τα υπάρχοντα και δος πτωχοίς». Εάν σου επρότεινε κόπους γεωργικούς ή τους κινδύνους του εμπορίου, ή όσα άλλα επίπονα ακολουθούν αυτούς που κερδοσκοπούν, τότε έπρεπε να λυπηθής δυσφορώντας για την προσταγήν. Εάν ομως υπόσχεται να σε καταστήση κληρονόμον της αιωνίου ζωής

με έναν τόσον εύκολον δρόμον, ο οποίος κανένα κόπον ή ιδρώτα δεν έχει, δεν χαίρεσαι για την ευκολία της σωτηρίας, αλλά φεύγεις με οδύνη στην ψυχή και πενθείς, και καθιστάς άχρηστα για τον εαυτόν σου όλα εκείνα για τα οποία έχεις κοπιάσει μέχρι τώρα. Διότι εάν δεν εφόνευσες, όπως λέγεις εσύ, ούτε εμοίχευσες ούτε έκλεψες ούτε εψευδομαρτύρησες εναντίον κάποιον, καθιστάς ανώφελον για τον εαυτόν σου τον αγώνα που έκαμες γι' αυτά, εάν δεν προσθέσης αυτό που υπολείπεται, με το οποίον και μόνο θα ημπορέσης να εισέλθης στην Βασιλείαν του Θεού. Και αν μεν ο ιατρός σου έδιδεν υπόσχεσιν ότι θα διορθώση αναπηρίες των μελών σου τις οποίες έχεις εκ φύσεως ή από κάποιαν ασθένεια, δεν θα χαιρόσουν ακούγοντάς το; Τώρα δε που ο μέγας ιατρός των ψυχών θέλει να σε καμει τέλειον ως προς τα βασικώτατα που υστερείς, δεν δέχεσαι την χάριν, αλλά πενθείς και σκυθρωπιάζεις. Είναι φανερό λοιπόν ότι ευρίσκεσαι μακριά από εκείνην την εντολήν και ψευδώς διεκήρυξες ότι έχεις κατορθώσει να αγαπήσης τον πλησίον σου ωσάν τον εαυτόν σου. Ιδού ότι αυτό που σε προσέταξεν ο Κύριος σε αποδεικνύει ότι απέχεις πάρα πολύ από την αληθινήν αγάπη.

Πράγματι, αν αυτό που διεβεβαίωσες ήταν αληθινόν, ότι εφύλαξες από τη νεότητά σου την εντολήν της αγάπης και απέδιδες στον καθένα τόσα όσα και στον εαυτόν σου, τότε από πού έχεις συγκεντρώσει αυτήν την χρηματικήν περιουσία; Διότι η ικανοποίησις των αναγκών των πτωχών καταναλώνει τον πλούτον, όταν δηλαδή κάποιος δέχεται ολίγα για την ικανοποίησιν των αναγκών του, όλοι δε μαζί μοιράζονται όσα υπάρχουν και εξοδεύονται γι' αυτούς. Ώστε εκείνος που αγαπά τον πλησίον ωσάν τον εαυτόν του δεν κατέχει τίποτε περισσότερον από τον πλησίον. Αλλά όμως φαίνεσαι να έχης κτήματα πολλά. Από πού αυτά; Είναι φανερόν. Έχεις προτιμήσει την ιδικήν σου απόλαυσιν από την ανακούφιση των πολλών. **Όσο λοιπόν υπερέχεις κατά τον πλούτον, τόσον υστερείς στην αγάπην**. Επειδή αν είχες αγαπήσει τον πλησίον, θα είχες σκεφθή προ πολλού να απαλλαγής από τα χρήματα. Τώρα όμως τα χρήματα έχουν προσκολληθεί επάνω σου περισσότερον από τα μέλη του σώματός σου, και σε λυπεί ο αποχωρισμός τους σαν να επρόκειτο για ακρωτηριασμόν των χρησιμωτέρων μελών σου. Διότι εάν είχες ενδύσει γυμνόν, εάν είχες δώσει τον άρτο σου στον πεινασμένον, εάν η θύρα σου ήταν ανοικτή σε κάθε ξένον, εάν είχες γίνει πατέρας ορφανών, εάν συνέπασχες με τον αδύνατον, για ποία χρήματα θα ελυπόσουν τώρα; Και πώς θα εδυσκολευόσουν να διαθέσης τα υπόλοιπα, αν είχες προ πολλού σκεφθεί να τα διανείμης στους ενδεείς; Έπειτα, σε μίαν πανήγυρη κανείς δεν λυπείται να διαθέση αυτά που έχει για να αποκτηση αντ' αυτών ό,τι χρειάζεται. Αλλά με όσον μικροτέραν τιμήν αγοράζει τα πολύτιμα πράγματα τόσον περισσότερο χαίρεται για την λαμπρά συναλλαγήν του. Ενώ εσύ λυπείσαι που δίδεις χρυσόν και άργυρον και κτήματα, που προσφέρεις δηλαδή απλώς λίθους και χώμα, για να αποκτήσης την αιώνιον ζωήν.

Αλλά τι θα σου χρησιμεύση ο πλούτος; Θα περιβληθής με πολύτιμον ένδυμα; Ωστόσον είναι βέβαιον ότι δύο πηχών χιτωνίσκος σου φθάνει και ένα εξωτερικόν

ιμάτιο θα καλύψη την ανάγκην όλων των ενδυμάτων. Μήπως θα εξοδεύσης τον πλούτο για την διατροφή σου; Ένας άρτος είναι ικανός να γεμίση την κοιλία σου. Τι λυπείσαι λοιπόν; Σαν τι να στερήσαι; Μήπως την δόξα που προξενεί ο πλούτος; Εάν όμως δεν αναζητήσης την δόξα στα επίγεια θα εύρης την αληθινήν εκείνην και ολόλαμπρον η οποία σε αναμένει στην Βασιλείαν των Ουρανών. Και το να έχης όμως απλώς τον πλούτον είναι αγαπητόν, έστω και αν δεν προέλθη από αυτόν κανένα όφελος. Αλλά και το ότι είναι ανόητος η μέριμνα για τα άχρηστα πράγματα, σε όλους είναι γνωστόν. Ίσως σου φανή παράδοξον αυτό που θα ειπώ, πλήν όμως είναι το αληθέστερον από όλα. **Όταν ο πλούτος σκορπίζεται κατά τον τρόπον που παραγγέλλει ο Κύριος, έχει την ιδιότητα να παραμένη, ενώ όταν φυλάσσεται, να μας εγκαταλείπη. Εάν τον φυλάσσης, δεν θα τον έχης, εάν τον σκορπίσης, δεν θα τον χάσης**. Αλλά ο πλούτος είναι περιζήτητος από τους περισσοτέρους όχι για τα ενδύματα ούτε για τις τροφές. Έχει επινοηθή από τον διάβολο κάποιο τέχνασμα το οποίον υποβάλλει στους πλουσίους αναρίθμητες αφορμές για δαπάνες, ώστε να κυνηγούν τα περιττά και άχρηστα ως αναγκαία, και ποτέ να μην αισθάνονται κορεσμόν από του να επινοούν αφορμές για έξοδα. Επειδή όταν μεν διαμοιράζουν τον πλούτο, λαμβάνουν υπ’ όψιν και την παρούσαν ανάγκην και την μελλοντικήν. Και αποθηκεύουν το ένα μέρος για τους εαυτούς των, το δε άλλο για τα παιδιά τους. Έπειτα ευρίσκουν διάφορες αφορμές για να δαπανήσουν τον πλούτον αυτόν.

Όταν όμως ο πλούτος, που διασπάται σε τόσα κομμάτια, ακόμη περισσεύει, παραχώνεται στη γη και φυλάσσεται σε απόρρητα μέρη. «Διότι το μέλλον είναι άγνωστον, μήπως μας εύρουν κάποιες απρόβλεπτες ανάγκες». Είναι βεβαίως άγνωστον, εαν εννοής την χρησιμότητα του χρυσού που έχεις κρύψει, είναι όμως φανερά η ζημία από την απανθρωπία της ενεργείας αυτής. Διότι αφού δεν ημπόρεσες να εξοδεύσης με τις αναρίθμητες επινοήσεις τον πλούτο, τότε τον απέκρυψες στη γη. Τι φοβερά μανία! Όσον ο χρυσός ήταν ακόμη μετάλλευμα εξερευνούσες την γη, και όταν εφανερώθη τον εξαφανίζεις πάλι στην γη. Έπειτα, έχω την γνώμην ότι σου συμβαίνει μαζί με τον πλούτο να παραχώνης και την καρδία σου. «Όπου γαρ ο θησαυρός σου», λέγει, «εκεί και η καρδία» (Ματθ. στ' 21). Γι’ αυτό λυπούν οι εντολές, διότι τους γίνεται ο βίος αβίωτος όταν δεν ασχολούνται με τις ανωφελείς δαπάνες. Και μου φαίνεται ότι το πάθος του νεανίσκου και των ομοίων του είναι παρόμοιον ωσάν κάποιου οδοιπόρου, ο οποίος από την επιθυμία του να φθάση σε κάποιαν πόλη διήνυσε προθύμως τον δρόμο μέχρις εκεί, έπειτα όμως κατέλυσε σε κάποιο από τα ξενοδοχεία που είναι έξω από τα τείχη. Από την οκνηρία του δηλαδή να βαδίση λίγο ακόμη αχρήστευσε και τον προηγούμενον κόπο και απέκλεισε τον εαυτόν του από το να απολαύση τα αξιοθέατα της πόλεως. Τέτοιοι είναι όσοι δέχονται μεν να πράξουν τα άλλα, αρνούνται όμως να απαλλαγούν από τα υπάρχοντά τους. Γνωρίζω πολλούς οι οποίοι νηστεύουν, προσεύχονται, στενάζουν, δεικνύουν όλην την ανέξοδον ευλάβεια, δεν εξοδεύουν όμως ούτε μία δραχμή για τους θλιβομένους. Ποίον είναι το όφελός τους από την λοιπήν αρετήν; Η Βασιλεία

των Ουρανών δεν τους δέχεται, διότι λέγει, «ευκοπώτερον εστί κάμηλον δια τρυμαλιάς (τρυπήματος) ραφίδος εισελθείν, ή πλούσιον εις την βασιλείαν των ουρανών εισελθείν» (Μάρκ. ι' 25 - Λουκ. ιη' 25). Αλλά αν και η απόφασις είναι τόσο φανερά και αυτός που την είπε αψευδής, εκείνοι που πείθονται σ’ αυτήν είναι σπάνιοι.

–Και πως θα ζήσωμε όταν παραιτηθούμε από όλα; Λέγει. Και ποία θα είναι η μορφή του κόσμου όταν όλοι παραχωρούν και όλα εγκαταλείπονται;

Μη μου ζητείς να σου δικαιολογήσω τα προστάγματα του Δεσπότου. Αυτός που το ενομοθέτησε γνωρίζει, και θα προσαρμόση το αδύνατον στον νόμο. Η καρδία σου όμως με τον τρόπον αυτό σαν σε ζυγαριά δοκιμάζεται προς τα πού κλίνει. Προς την αληθινήν ζωην ή προς την πρόσκαιρον απόλαυσιν. Διότι αυτοί που σκέπτονται συνετώς, αρμόζει να θεωρούν ότι χρησιμοποιούν τον πλούτον για να τον οικονομούν κατά Θεόν και όχι για να τον απολαμβάνουν. Και όταν τον αποχωρίζονται, να χαίρωνται σαν να απαλλάσσωνται από τα ξένα, και όχι να δυσανασχετούν σαν να εγκαταλείπουν τα ιδικά τους. Γιατί λοιπόν λυπείσαι; Γιατί κυριεύεται από πένθος η ψυχή σου όταν ακούης το πώλησόν σου τα υπάρχοντα; Διότι εάν σε συνώδευαν στο μέλλον, ούτε στην περίπτωσιν αυτή θα άξιζε να τα επιζητής με τόσον πόθον, αφού επισκιάζωνται από τα εκεί πολύτιμα αγαθά. Εάν όμως κατ’ ανάγκην παραμένουν εδώ, γιατί να μην αποκομίσωμε κέρδος από αυτό με το να τα πωλήσωμε; Αλλά συ όταν δης χρυσόν και αποκτάς ίππο, δεν λυπείσαι, όταν όμως διαθέτης πράγματα φθαρτά και αντ’ αυτών λαμβάνεις βασιλείαν ουρανών, δακρύζεις και αρνείσαι αυτόν που σου τα ζητεί και δεν συγκατατίθεσαι να δώσης, επινοώντας χίλιες δύο προφάσεις για να τα καταναλώσης. Τι θα αποκριθής στον κριτήν, εσύ που καλλωπίζεις με καλύμματα τους τοίχους και άνθρωπο δεν ενδύεις; Που στολίζεις τους ίππους και παραβλέπεις τον αδελφό σου που είναι γυμνός; Που αφήνεις το σιτάρι να σαπίση και δεν τρέφεις τους πεινασμένους; Που παραχώνεις τον χρυσό και περιφρονείς τον καταπιεζόμενον; Και εάν ζη μαζί σου γυναίκα και αγαπά τον πλούτο, η νόσος είναι διπλή. Διότι και στις διασκεδάσεις παρακινεί, και μαζί μ’ αυτές αυξάνει τις φιληδονίες και κεντρίζει τις περίεργες επιθυμίες, επινοώντας διάφορα είδη λίθων, μαργαριτάρια και σμαράγδια και υακίνθους και χρυσό, και άλλον τον επεξεργάζεται για κοσμήματα, άλλον τον υφαίνει και αυξάνει την ασθένεια με κάθε πολυτέλεια. Και δεν αποτελεί πάρεργον η ενασχόλησις με αυτά, αλλά νύκτα και ημέρα γι’ αυτά φροντίζει. Πάμπολλοι δε κόλακες που συντρέχουν στις επιθυμίες της, συγκεντρώνουν τους χρωματουργούς, τους χρυσοχόους, τους αρωματοποιούς, τους ράπτες, τους διακοσμητάς. Δεν αφήνει τον άνδρα να αναπνεύση από τις συνεχείς παραγγελίες της. Κανένας πλούτος δεν επαρκεί να εξυπηρετήση τις γυναικείες επιθυμίες, ούτε και αν ακόμη ρέη ως ποταμός. Πώς να επαρκέση, όταν αυτές θέλουν να προμηθεύωνται τα μύρα από την ανατολή σαν το λάδι από την αγοράν, αναζητούν δε θαλάσσια άνθη, πολύτιμα κογχύλια και

μαργαριτάρια περισσότερα και από το μαλλί των προβάτων. Και ο χρυσός που περισφίγγει τα πολύτιμα πετράδια, άλλος μεν γίνεται στολίδι για το μέτωπον, άλλος περιδένει τον λαιμό τους, άλλος τοποθετείται στις ζώνες και άλλος μετατρέπεται σε δεσμά για τα χέρια και τα πόδια τους. Διότι χαίρονται οι γυναίκες να δένωνται με χειροπέδες, αρκεί μόνον να είναι, χρυσές. Πότε λοιπόν θα φροντίση για την ψυχή του αυτός που υπηρετεί γυναικείες επιθυμίες; Επειδή όπως οι καταιγίδες και οι τρικυμίες καταποντίζουν όσα πλοία είναι σαθρά, έτσι και οι πονηρές διαθέσεις των γυναικών, καταπνίγουν τις αδύνατες ψυχές των συζύγων. Όταν λοιπόν ο πλούτος καταναλώνεται σε τόσα πολλά πράγματα από τον άνδρα και την γυναίκα, οι οποίοι συναγωνίζονται μεταξύ τους στις επινοήσεις των ματαίων, είναι επόμενον να μη μένη καθόλου καιρός να ενδιαφερθούν για τους άλλους. Αλλά εάν μεν ακούσης «πώλησόν σου τα υπάρχοντα και δος πτωχοίς», για να έχης εφόδια για την αιωνίαν απόλαυση, τότε απέρχεσαι λυπούμενος. Εάν όμως ακούσης: δώσε χρήματα στις γυναίκες που ζουν πολυτελώς, δώσε στους γλύπτες, στους οικοδόμους στους τεχνίτες των ψηφιδωτών, στους ζωγράφους, χαίρεσαι σαν να κατακτάς κάτι πολυτιμότερον από τα χρήματα. Δεν βλέπεις αυτούς τους τοίχους που με τον χρόνον έχουν καταρρεύσει; Τα λείψανά τους ωσαν κάποιοι σκόπελοι αναδύονται σε όλη την πόλη. Όταν ανεγείροντο αυτοί οι τοίχοι, πόσοι πτωχοί υπήρχαν στην πόλιν αυτήν, οι οποίοι παρεβλέποντο από τους τότε πλουσίους λόγω της φροντίδος τους γύρω από αυτά; Πού είναι λοιπόν η κατασκευή των λαμπρών αυτών έργων; Πού είναι αυτός που εκαυχάτο για την μεγαλοπρέπειά τους; Δεν διελύθησαν και εξηφανίσθησαν όπως αυτά που κατασκευάζουν τα παιδιά παίζοντας στην αμμουδιά, ενώ εκείνος ευρίσκεται στον άδη, μετανοιωμένος για την φροντίδα των ματαίων;

Αλλά αποκαλείς τον εαυτόν σου πτωχόν. Συμφωνώ και εγώ. Διότι πτωχός είναι αυτός που χρειάζεται πολλά. Και εσάς η αχόρταστος επιθυμία σας κάνει να έχετε πολλές ανάγκες. Στα δέκα τάλαντα προσπαθείς να προσθέσης και άλλα δέκα. Όταν γίνουν είκοσι, επιζητείς άλλα τόσα, και πάντοτε καθετί που προστίθεται δεν σταματά την ορμή σου. Αντιθέτως, σου ανοίγει την όρεξη. Διότι όπως ακριβώς στους μέθυσους η προσθήκη του οίνου γίνεται αφορμή για να συνεχίσουν να πίνουν, έτσι και οι νεόπλουτοι, αφού αποκτήσουν πολλά, επιθυμούν περισσότερα, τρέφοντας την ασθένειά τους με την συνεχή επαύξηση, και κατ’ αυτόν τον τρόπον η προσπάθειά τους φέρει το αντίθετον αποτέλεσμα. Επειδή δεν τους ευχαριστούν όσα έχουν, αν και είναι τόσα πολλά, όσον τους λυπούν τα ελλείποντα, όσα δηλαδή αυτοί υποθέτουν ότι τους λείπουν. Ώστε πάντοτε η ψυχή τους λειώνει από τον αγώνα που κάνουν να αποκτήσουν υπερβολικά αγαθά. Και ενώ θα έπρεπε να ευφραίνωνται και να ευχαριστούν για το ότι είναι πλουσιώτεροι από τόσους άλλους, αυτοί δυσφορούν και θλίβονται επειδή υστερούν από έναν ή δύο πάμπλουτους. Όταν φθάσουν αυτόν τον πλούσιον, αμέσως αγωνίζονται να εξισωθούν με τον πλουσιώτερον, και όταν φθάσουν εκείνον, μεταφέρουν την προσπάθειά τους προς τον άλλον. Όπως εκείνοι που ανεβαίνουν τις σκάλες ανυψώνουν το βήμα τους συνεχώς προς υψηλότερο σκαλοπάτι και δεν σταματούν πριν φθάσουν στο άκρον της σκάλας, έτσι και αυτοί

δεν παύουν την κατακτητικήν ορμήν τους μέχρι να μείνουν μετέωροι υψηλά, τόσο ώστε η πτώσις τους να είναι καταστροφική. Όσα βλέπει ο οφθαλμός, τόσα πολλά επιθυμεί ο πλεονέκτης. «Δεν θα χορτάση ο οφθαλμός από το να βλέπη» (*Εκκλ. α' 8*) και ο φιλάργυρος από το να παίρνη. Ο πλεονέκτης δεν είπε ποτέ αρκεί. Πότε θα χρησιμοποιήσης αυτά που έχεις τώρα; Πότε θα τα απολαύσης, αφού διακατέχεσαι πάντοτε από τους κόπους της αποκτήσεως;

Θα ήθελα να σε ελαφρώσω λίγο από τα έργα της αδικίας, ώστε να εύρης κάποιαν άνεση στους λογισμούς σου και να ιδής την κατάληξιν όλων αυτών των πραγμάτων. Έχεις τόσα και τόσα πλέθρα [Αρχαία μονάς μετρήσεως επιφανειών ίση με 8.740 τ.μ.] καλλιεργησίμου γης, άλλα τόσα φυτευμένα, βουνά, πεδιάδες, κοιλάδες, ποταμούς, λιβάδια. Τι θα γίνει λοιπόν με όλα αυτά; Δεν σε περιμένουν τρεις πήχεις όλοι κι όλοι; Δεν θα αρκέση το βάρος ολίγων λίθων να φυλάξη την δυστυχή σου σάρκα; Για ποίον λοιπόν κοπιάζεις; Για ποίον παρανομείς; Γιατί με τα χέρια σου συνάζεις ακαρπίαν; Είθε να ήταν ακαρπία και όχι προσάναμμα για το αιώνιον πυρ. Δεν θα απαλλαγής ποτέ από την μέθην αυτή; Δεν θα υγιάνουν οι λογισμοί σου; Δεν θα έλθης στον εαυτόν σου; Δεν θα φέρης προ των οφθαλμών σου το δικαστήριον του Χριστού; Τι θα απολογηθής όταν σε περικυκλώσουν οι αδικημένοι και θα σε κατηγορούν ενώπιον του δικαίου κριτού; Τι θα κάμης λοιπόν; Ποίους συνηγόρους θα πληρώσης; Ποίους μάρτυρες θα παρουσιάσης; Πώς θα μεταπείσης τον δικαστή που ποτέ δεν εξαπατάται; Δεν υπάρχει δικηγόρος εκεί, δεν υπάρχει η τέχνη των λόγων, η οποία ημπορεί να κλέψη την αλήθειαν από τον δικαστή. Δεν συνοδεύουν οι κόλακες, ούτε τα χρήματα, ούτε το ύψος του αξιώματος. Μόνος, χωρίς φίλους, χωρίς βοηθούς, χωρίς συνηγόρους, χωρίς απολογία, θα απομακρυνθής γεμάτος εντροπήν, σκυθρωπός, κατηφής, ολομόναχος, χωρίς κανένα θάρρος. Διότι όπου και αν περιφέρης το βλέμμα σου, θα αντικρύσης καθαρά τις εικόνες των κακών έργων. Από το ένα μέρος τα δάκρυα του ορφανού, από το άλλο τους αναστεναγμούς της χήρας, τους γρονθοκοπημένους από σε πτωχούς, τους υπηρέτες σου των οποίων εξέσκιζες τις σάρκες, τους γείτονες που εξώργιζες. Όλα θα ξεσηκωθούν εναντίον σου, ο πονηρός χορός των κακών σου πράξεων θα σε περιστοιχίση. Διότι οι αμαρτίες ακολουθούν τις ψυχές όπως η σκιά το σώμα, αποτυπώνοντας επάνω τους ολοκάθαρα τις πράξεις. Γι’ αυτό δεν χωρεί άρνησις εκεί, αλλά φράσσεται κάθε στόμα, όσον αδιάντροπο κι αν είναι. Επειδή καταθέτουν ως μάρτυρες τα ίδια τα πράγματα που σχετίζονται με τον καθένα, χωρίς να εκβάλουν φωνήν, αλλά φαίνονται όπως ακριβώς έχουν διαπραχθή από εμάς. Πώς θα ημπορέσω να σου παρουσιάσω τα φρικτά; Εάν βεβαίως ακούσης, εάν μετανοήσης, ενθυμήσου την ημέραν εκείνην κατά την οποίαν «αποκαλύπτεται οργή Θεού απ’ ουρανού» (*Ρωμ. α' 18*). Ενθυμήσου την ένδοξον παρουσία του Χριστού, όταν θα αναστηθούν «οι μεν τα αγαθά πράξαντες εις ανάστασιν ζωής, οι δε τα φαύλα εις ανάστασιν κρίσεως» (*πρβλ. Ιω. ε' 29*). Τότε αιώνιος εντροπή για τους αμαρτωλούς και φωτιά που μέλλει να καταφάγη όσους εναντιώθησαν στον Θεόν (*Εβρ. ι' 27*). Αυτά να σε λυπούν και όχι η εντολή.

Πώς να σου απαλύνω την ψυχή; Τι να ειπώ; Δεν επιθυμείς την βασιλεία; Δεν φοβείσαι την γέενναν; Από πού θα ευρεθή ίασις για την ψυχήν σου: Διότι εάν τα φρικτά δεν σε πτοούν, τα λαμπρά δεν σε προτρέπουν, τότε απευθύνομαι σε λιθίνην καρδία. Εξέτασε, άνθρωπε, την φύση του πλούτου. Γιατί τόσον πολύ υπολογίζεις τον χρυσό; Λίθος είναι ο χρυσός, λίθος ο άργυρος, λίθος ο μαργαρίτης, όλοι λιθοι, δηλαδή πέτρες: η χρυσόπετρα και το βηρύλλιον, και ο αχάτης και ο υάκινθος, και ο αμέθυστος, και ο ίασπις. Αυτά είναι τα άνθη του πλούτου, από τα οποία σύ άλλα τα αποθηκεύεις με το να τα παραχώνης, ενώ όσους λίθους είναι διαυγείς τους καλύπτεις στο σκότος. Άλλους δε, τους πλέον πολυτίμους, τους περιφέρεις καμαρώνοντας για την λάμψη τους. Ειπέ μου, τι ωφελείσαι όταν περιστρέφης το χέρι σου που λάμπει από τα πετράδια; Δεν κοκκινίζεις όταν κατέχεσαι από επιθυμία των λίθων ωσάν τις γυναίκες που εγκυμονούν; Διότι και εκείνες λίθους ορέγονται, και συ κατέχεσαι από λαιμαργία για τα άνθη των λίθων, αφού αναζητής σαρδόνυχες και ιάσπιδες και αμεθύστους. Ποιος στολιζόμενος κατώρθωσε να προσθέση στον βίο του μίαν ημέρα; Ποίον ελυπήθη ο θάνατος για τα πλούτη του; Ποίος εγλύτωσε από την αρρώστιαν χάριν των χρημάτων του; Έως πότε ο χρυσός θα είναι η αγχόνη των ψυχών, το άγκιστρο του θανάτου, το δόλωμα της αμαρτίας; Έως πότε ο πλούτος θα είναι η αιτία του πολέμου, για τον οποίον κατασκευάζονται όπλα και ακονίζονται ξίφη; Εξ αιτίας αυτού οι συγγενείς παραβλέπουν την φυσικήν συγγένειαν, αδελφοί υποβλέπονται με φονικήν διάθεσιν, ο ένας εναντίον του άλλου. Εξ αιτίας του πλούτου οι ερημίες φιλοξενούν τους φονείς, η θάλασσα τους πειρατάς, οι πόλεις τους συκοφάντες.

Ποίος είναι ο πατήρ του ψεύδους, ποιος ο δημιουργός της πλαστογραφίας; Ποίος εγέννησε την επιορκίαν; Όχι ο πλούτος; Όχι η μέριμνα για την απόκτησή του; Τι παθαίνετε, ω άνθρωποι; Ποιος έστρεψε τα ιδικά σας εναντίον σας; Τα χρήματα είναι μέσον για την ζωή. Μήπως έχουν δοθή ως εφόδια κακών; Είναι λύτρα της ψυχής. Μήπως είναι αφορμή καταστροφής;

Αλλά ο πλούτος είναι αναγκαίος για τα τέκνα. Αυτή είναι μία ευλογοφανής δικαιολογία της πλεονεξίας. Τα τέκνα επικαλείσθε, αλλά για τον εαυτόν σας φροντίζετε. Μην ενοχοποιής τον αναίτιον, έχει τον κύριόν του, τον οικονόμον του. Από άλλον έλαβε την ζωήν, από αυτόν περιμένει τα απαραίτητα για την ζωή. Μήπως για τους εγγάμους δεν έχουν γραφή τα Ευαγγέλια; «Ει θέλεις τέλειος είναι, πώλησόν σου τα υπάρχοντα και δος πτωχοίς». Όταν εζητούσες από τον Κύριον την καλλιτεκνίαν (ενν. στο μυστήριον του γάμου), όταν ηξίωνες να γίνης πατέρας παιδιών, μήπως είχες προσθέσει και τούτο: δώσε μου τέκνα για να παρακούσω τις εντολές σου; Δώσε μου τέκνα για να μη φθάσω στην Βασιλείαν των Ουρανών; Και εκτός αυτού, ποίος θα σου εγγυηθή για την προαίρεση του παιδιού, ότι θα χρησιμοποιήση σωστά αυτό που θα του δώσης; Διότι ο πλούτος για πολλούς έγινεν υπηρέτης της ακολασίας. Ή δεν ακούεις τον Εκκλησιαστήν που λέγει: «Είδον αρρωστίαν δεινήν, πλούτον φυλασσόμενον τω παρ’ αυτού (από τον κάτοχόν του) είς

κακίαν αυτώ (γιά το κακόν του)» (*Εκκλ. ε' 12*). Πρόσεξε λοιπόν μήπως, ενώ εσύναξες τον πλούτο με χιλίους κόπους, προετοιμάσεις για άλλους υλικόν αμαρτημάτων και έπειτα ευρεθείς διπλά τιμωρούμενος, για αυτά που ο ίδιος έχεις αδικήσει και γι' αυτά με τα οποία εφωδίασες άλλους. Μήπως η ψυχή δεν σου είναι οικειοτέρα από κάθε τέκνο; Μήπως δεν συγγενεύει μαζί σου περισσότερον από όλα; Απόδοσε σ' αυτήν πρώτην τα πρεσβεία της κληρονομιάς, δώσε της πλούσιες προϋποθέσεις για να ζήση, και τότε να μοιράσης την περιουσία στα παιδιά σου. Διότι τα τέκνα πολλές φορές, αν και δεν εκληρονόμησαν από τους γονείς, έκαμαν οίκους για τον εαυτόν τους, η ψυχή σου όμως, εάν εγκαταλειφθή από σε, από ποίον θα ελεηθή;

Προς τους πατέρας ελέχθησαν όσα ήσαν να λεχθούν. Οι άτεκνοι ποίαν ευλογοφανή δικαιολογίαν της φιλαργυρίας των επικαλούνται; Δεν πωλώ τα υπάρχοντά μου, ούτε τα δίδω στους πτωχούς, λόγω των αναγκών της ζωής. Λοιπόν δεν είναι ο Κύριος διδάσκαλός σου, ούτε το Ευαγγέλιον ρυθμίζει την ζωήν σου, αλλά συ ο ίδιος γίνεσαι νομοθέτης του εαυτού σου. Πρόσεξε όμως σε ποίον κίνδυνον εμπίπτεις όταν σκέπτεσαι κατ' αυτόν τον τρόπον. Διότι εάν αυτά που ο Κύριος μας διέταξε ως αναγκαία, συ τα διαγράφεις ως ανεφάρμοστα, δεν κάνεις τίποτε άλλο από το να θεωρής τον εαυτόν σου φρονιμώτερον από τον νομοθέτη.

- Αλλά αφού τα απολαύσω αυτά σε όλην μου την ζωήν, λέγεις, μετά το τέλος της θα κάμω κληρονόμους της περιουσίας μου τους πτωχούς, αφού με γράμματα και διαθήκες τους αναθέσω την κυριότητα των υπαρχόντων μου.

Όταν δεν θα ευρίσκεσαι πλέον μεταξύ των ανθρώπων, τότε θα γίνης φιλάνθρωπος. Όταν σε αντικρύσω νεκρόν, τότε θα σε ονομάσω φιλάνθρωπον. Σου οφείλεται μεγάλη ευχαριστία για την φιλοτιμίαν σου, διότι ενώ κείσαι στο μνήμα και έχεις μεταβληθή με την διάλυση σε χώμα, έγινες γενναιόδωρος και μεγαλόψυχος στις δαπάνες. Ειπέ μου, όμως, ποιού καιρού τους μισθούς θα απαιτήσης; Για τον χρόνον της ζωής σου ή για μετά τον θάνατον; Αλλά τον καιρό που ευρισκόσουν στην ζωήν, τότε είχες δοθεί στα πάθη και στις ηδονές και κολυμβούσες μέσα στις απολαύσεις, και ούτε να αντικρύσης καταδεχόσουν τους πτωχούς, τώρα δε που απέθανες, ποίες είναι οι πράξεις σου; Ποίος μισθός εργασίας σου οφείλεται; Δείξε τα έργα και ζήτα τις ανταποδόσεις. Κανένας μετά την λήξη της πανηγύρεως δεν εμπορεύεται, ούτε προσερχόμενος μετά τους αγώνες στεφανώνεται, ούτε ανδραγαθεί μετά τον πόλεμο. Είναι λοιπόν φανερόν, πως ούτε μετά την ζωήν είναι δυνατόν να ευσεβή κανείς. Συ με την μελάνην και τα γράμματα δίδεις υποσχέσεις για ευεργεσίες. Ποίος λοιπόν θα σου αναγγείλη τον καιρό της εξόδου; Ποίος θα σου εγγυηθή τον τρόπον του θανάτου; Πόσοι έχουν αρπαγή αιφνιδίως, χωρίς να τους επιτρέψη το πάθημά τους ούτε φωνήν να αφήσουν; Πόσοι δεν παρεφρόνησαν από τον πυρετό; Γιατί λοιπόν αναμένεις ευκαιρίαν, αφού πολλές φορές δεν είσαι κύριος ούτε των λογισμών σου; Νύκτα βαθεία και νόσος βαρεία και βοηθός πουθενά, και αυτός που παραμονεύει για την κληρονομίαν είναι έτοιμος. Κανονίζει τα πάντα προς το συμφέρον του και σου

ματαιώνει τα σχέδια. Εκείνη την ώρα, αφού στρέψης εδώ κι εκεί το βλέμμα σου και ιδής να σε έχη περικυκλώσει η ερημία, τότε θα αισθανθής την απερισκεψία σου, τότε θα αναστενάξης για την παραφροσύνη σου, για ποίον καιρόν εφύλασσες την εντολήν. Για όταν η γλώσσα παραλύη, το δε χέρι ήδη τρέμει και αρχίζουν οι απότομες συσπάσεις, ώστε ούτε με την φωνήν ούτε με τα γράμματα να ημπορής να εκφράσης την γνώμη σου. Ακόμη και στην περίπτωση που όλα θα είχαν γραφή με σαφήνεια και κάθε λέξις θα είχε διακηρυχθή απεριφράστως, θα ήταν αρκετόν ένα γράμμα να αλλοιώση εντελώς την απόφαση. Μία σφραγίδα εάν παραποιηθή, δύο ή τρείς ψευδομάρτυρες αν παρουσιασθούν, όλη η κληρονομία θα ημπορούσε να μεταφερθή σε άλλους.

Γιατί λοιπόν εξαπατάς τον εαυτόν σου διαθέτοντας τώρα κακώς τον πλούτον σου στις σαρκικές απολαύσεις, και δίδεις υποσχέσεις για το μέλλον περί πραγμάτων των οποίων δεν θα είσαι πλέον κύριος; Όπως το απέδειξεν ο λόγος, η σκέψις αυτή είναι πονηρά: όσον ζώ, θα απολαύσω τις ηδονές, όταν δε αποθάνω, θα πράξω ό,τι έχω διαταχθή. Θα ειπή τότε και σε σένα ο Αβραάμ: «απέλαβες τα αγαθά σου εν τη ζωή σου» (*Λουκ. ιστ' 25*). Δεν σε χωρά η στενή και τεθλιμμένη οδός (*Προβλ. Ματθ. ζ' 14*), εάν δεν αποβάλης τον όγκον του πλούτου. Εξήλθες από την ζωή βαστάζοντάς τον μαζί σου, δεν τον απέρριψες προηγουμένως, όπως είχες προσταχθή. Όταν ήσουν στην ζωήν, προτιμούσες από την εντολή τον εαυτό σου. Μετά τον θάνατον και τη διάλυση, τότε προετίμησες την εντολήν από τους εχθρούς σου. Για να μη τα πάρη δηλαδή ο τάδε, λέγει, ας τα πάρη ο Κύριος. Και πώς να το ονομάσωμεν αυτό; Άμυναν προς τους εχθρούς ή αγάπην προς τον πλησίον; Ανάγνωσε τις διαθήκες σου: «Θα ήθελα να ζω ακόμη και να απολαμβάνω τα ιδικά μου». Άρα η χάρις ανήκει στον θάνατον, όχι σε σένα. Διότι εάν ήσουν αθάνατος, δεν θα ενθυμόσουν τις εντολές. Μην πλανάσθε. Ο Θεος ου μυκτηρίζεται (δεν εμπαίζεται) (*Γαλ. στ' 7*). Το νεκρό δεν προσφέρεται στο θυσιαστήριον. Την θυσία να την προσφέρης ζωντανήν. Αυτός που προσφέρει από το περίσσευμα δεν γίνεται δεκτός. Και συ προσφέρεις στον ευεργέτην αυτά που σου επερίσσευσαν μετά από ολόκληρον την ζωή σου. Εάν δεν τολμάς από τα περισσεύματα της τραπέζης να δεξιωθής τους επισήμους, πώς λοιπόν τολμάς να εξιλεώνης τον Θεόν από τα περισσεύματα; Κοιτάξτε οι πλούσιοι το τέλος της φιλοχρηματίας και παύσετε να είσθε παθιασμένοι με τα χρήματα. Όσο φιλόπλουτος είσαι, τόσο περισσοτέραν προσπάθεια καταβάλλεις να μην αφήσης τίποτε από τα υπάρχοντά σου. Κάμε τα όλα ιδικά σου, αξιοποίησέ τα όλα για τον εαυτόν σου, μην εγκαταλείψης σε άλλους τον πλούτον. Ίσως ουτε θα σε στολίσουν οι υπηρέτες με τον τελευταίον στολισμόν, αλλά θα εξαγνίσουν την ταφή προσπαθώντας με αυτά που απέμειναν να αποκτήσουν την εύνοια των κληρονόμων. Ίσως μάλιστα και να φιλοσοφήσουν τότε εναντίον σου. Είναι άγνοια της καλαισθησίας, θα είπουν, το να στολίζης νεκρόν και να κάμης με πολυτέλεια την εκφοράν αυτού που δεν αισθάνεται πλέον. Τι λοιπόν, δεν είναι καλλίτερον να στολίζης τους ζωντανούς με την λαμπρά

και πολυτελή στολήν από το να κατασαπίζουνν μαζί με τον νεκρό τα πολύτιμα ενδύματα; Ποίον το όφελος από ένα επίσημο μνήμα, από πολυτελή ταφή και από δαπάνην χωρίς κέρδος; Αυτά πρέπει να χρησιμοποιηθούν από τους επιζώντες για τις ανάγκες της ζωής.

Όλα αυτά σου τα είπα για να σε απαλλάξω από το βάρος, αλλά και χάριν εκείνων που θα κληρονομήσουν τα ιδικά σου. Όσον λοιπόν είναι καιρός, ετοίμασε τα εντάφια εφόδια. Καλόν εντάφιον είναι η ευσέβεια. Χρησιμοποίησε ως ένδυμα όλα αυτά και έτσι να εξέλΘης από την ζωήν αυτήν. Κόσμημά σου κάμε τον πλούτο σου, πάρε τον μαζί σου. Να πεισθής στον καλό σου σύμβουλο, στον Χριστόν, που σε ηγάπησε. Σ’ αυτόν που επτώχευσε προς χάριν μας, «ίνα ημείς τη εκείνου πτωχεία πλουτήσωμεν» (*Β' Κορ. η' 9*). Να τον πιστεύσωμεν ως σοφόν που γνωρίζει καλά το συμφέρον μας, ή να τον υπομείνωμε εμπιστευόμενοι την αγάπην του, ή να τον ανταμείψωμεν ως ευεργέτην. Οπωσδήποτε όμως να κάμωμε τα όσα μας έχουν διαταχθή, για να γίνωμε κληρονόμοι της αιωνίου ζωής «της εν αυτώ τω Χριστώ, ω η δόξα και το κράτος εις τους αιώνας των αιώνων. Αμήν».

(4ος αιών, ΕΠΕ, Μεγ. Βασιλείου, τόμ. 6, σελ. 284 - από το βιβλίο "Πατερικόν Κυριακοδρόμιον", σελίς 243-255. Επιμέλεια κειμένου: Δημήτρης Δημουλάς)

(Πηγή ηλ. κειμένου: "Ορθόδοξη Πορεία")